

הכדור הוא ה...גול!

מאת

רבקה מגן

**הצעות לדיון והפעלה ספרותית - יצירתית של תלמידים
להעמקת החוויה של הקריאה**

הכותרת

תפקיד הכותרת לסקרן ולמשוך אותנו לקריאת הספר

הצעות לדין!

על מה חשבתם שיוספר בספר לאחר קריאת הכותרת. האם הציפיות שלכם התאימו למסופר?
איזה משפט ידוע מזכירה הכותרת?
מה השיגה הסופרת ע"י שינוי של אות אחת במשפט הזה?

הפתיחה

הפתיחה היא השער לסיפור. התפקיד שלה דומה לתפקיד הכותרת, היא צריכה למשוך אותנו להיכנס לתוך הסיפור.

הצעה לדין:

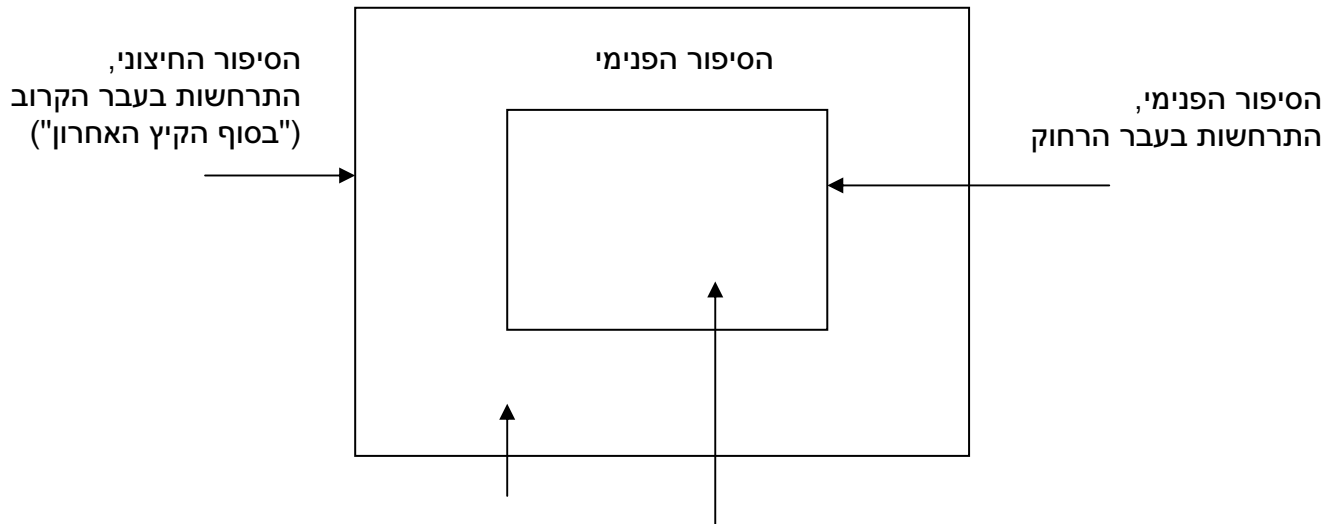
באילו אמצעים השתמשה הסופרת כדי לסקרן ולמשוך אותנו לקרוא את יצירתה?

מבנה הספר

מבנה הספר הוא מבנה מסגרת - סיפור שיש בו גם סיפור חיצוני וגם פנימי.

שני הסיפורים מובאים כסיפורי זיכרונות בשיטת ההבזק לאחור.

הסיפור החיצוני

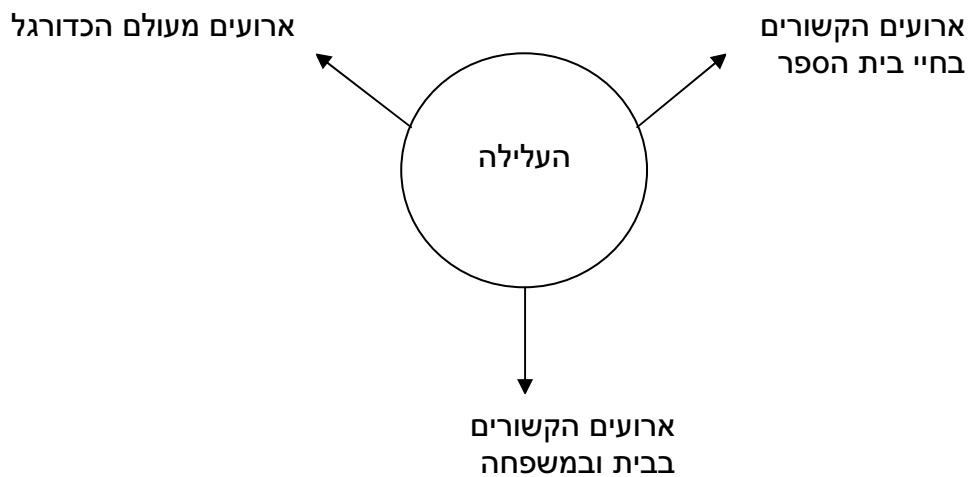
שני הסיפורים מובאים כסיפורי זיכרונות בשיטת ההבזק לאחור.

הצעה לדין:
תרומת מבנה המסגרת להעשרת הסיפור.

העלילה

עלילת הסיפור נעה בשלושה מסלולים ועוברת ממסלול למסלול בקפיצות רלבנטיות לקצב העלילה.

1. אירועים הקשורים בחיי בית הספר
2. אירועים בבית ובמשפחה
3. אירועים מעולם הכדורגל

הצעות לדין:

- ♦ בעלילה יכולים להיות שיא אחד או כמה שיאים. עלילת ה"כדור הוא ה...גול!" - כמה שיאים לה?
- ♦ נקודות מפנה בעלילה. סמנו.
- ♦ הסכסוך בין נמרוד לגולן: מהותו, דרכי ההתמודדות של כל אחד מהצדדים ונסיגות לפתרון.
- ♦ כיצד משיגה הסופרת מתח עלילתי?
- ♦ גלו בעלילה רגעים של: אושר, שמחה, עצב, החלטה, הפתעה, התלבטות, הקלה, ועוד...

מסלול העלילה הראשון - אירועים הקשורים בחיי ביה"ס

הצעות לדין:

- ♦ ירידות ועליות בחברות בין עידו ונמרוד - ספרו.
- ♦ מחוות יפות בין נמרוד לעידו. - ספרו.
- ♦ התנהגויות ראויות להערכה של ילדים בכתה בה מתרחש הסיפור.
- ♦ התנהגויות מקוממות של ילדים באותה כתה.
- ♦ האם גיליתם דמיון בין מצבים שקרו בעלילת הספר למצבים שקרו בכתה שלכם או בבית הספר?

- ◆ מאורע שקרה בבית הספר ונשאר חרוט בזכרוכם.
- ◆ עברתי התלבטות קשה הקשורה בחיי בית הספר. ספרו.
- ◆ תקרית בין חברים בכיתתי. ספרו.
- ◆ תקרית ביני לבין חברים עליה התחרטתי. ספרו.
- ◆ לא הצלחנו לפענח את התעלומה הכיתתית. ספרו.
- ◆ המורה האהוב עלי. תארו.
- ◆ אכזבתי את המורה שלי - ספרו.
- ◆ המורה הייתה גאה בי. - ספרו.
- ◆ חברי / חברתי הטובה/ ביותר, תארו.
- ◆ ריחמתי על חבר/ה. ספרו.
- ◆ תמכתי בחבר/ה. ספרו.
- ◆ חברי / חברתי אכזב/ה אותי. ספרו.
- ◆ חברי/ חברתי הפתיע/ה אותי. ספרו!

העלו סיפורים אחרים הלקוחים מחיי בית הספר.

מסלול העלילה השני אירועים - בבית ובמשפחה

הצעות לדין:

- ◆ מה המחשבות שעלו בכם עם קריאת הפרק על הנסיעה של נמרוד ועידו לתל אביב?
- ◆ דף מהיומן האישי של עידו - יום אחר הנסיעה.
- ◆ דף מהיומן האישי של נמרוד - יום אחר הנסיעה.
- ◆ אמא של עידו מספרת על האירוע.
- ◆ אבא של נמרוד מספר על האירוע.
- ◆ אמא של נמרוד מספרת על הימים שלאחר הפציעה של בנה.
- ◆ הקשר ביניכם לבין ההורים, ספרו.
- ◆ הורי היו גאים בי, ספרו!
- ◆ אכזבתי את הורי, ספרו!
- ◆ לבסוף הורי סלחו לי. ספרו!
- ◆ אמא צדקה. ספרו!
- ◆ אבא צדק. ספרו!
- ◆ תקרית ביני לבין הורי עליה התחרטתי. ספרו.
- ◆ הורי גילו את הסוד. ספרו.
- ◆ הקשר ביניכם לבין אחים או אחיות בוגרים או צעירים.
- ◆ אחי/אחותי סמך/ה עלי. ספרו.
- ◆ אכזבתי את אחי / אחותי. ספרו.
- ◆ הצטערתי על הריב עם אחי / אחותי. ספרו.
- ◆ שימחתי את אחי / אחותי. ספרו.
- ◆ העלו סיפורים אחרים הלקוחים מחיי הבית והמשפחה.

מסלול העלילה השלישי אירועים מעולם הכדורגל

הצעות לדין:

- ◆ מה עמדתכם לגבי העונש שהוטל על גולן על מעשה האלימות שלו?
- ◆ תארו מחשבות ורגשות של נמרוד, עידו, גולן, מיכל והמורה קובי לפני המשחק על הגביע.
- ◆ ראיון עם המורה קובי לאחר המשחק על הגביע.
- ◆ שיחה בין נמרוד לאיתי יורן לאחר המשחק על הגביע.
- ◆ דף מהיומן האישי שלי: (1 נמרוד 2) עידו (3) גולן (4) מיכל - לאחר המשחק על הגביע.

- ◆ מצבים מעולם הכדורגל בספר שהרשימו אתכם.
- ◆ ענף הספורט האהוב עליכם. ספרו.
- ◆ התרומה של עולם הספורט לחייכם. ספרו.
- ◆ חוויה הקשורה בעולם הספורט שנחרטה ב זיכרונכם. ספרו.
- ◆ זכיתי בהישג ספורטיבי. ספרו!
- ◆ הקבוצה שלנו ניצחה. ספרו!
- ◆ הבקעתם גול! ... תארו.
- ◆ משחק כדורגל מעניין בו השתתפתם. ספרו!
- ◆ משחק כדורגל מעניין בו צפיתם. ספרו!
- ◆ המורה שלנו לחינוך גופני. תארו.
- ◆ מקרה אלימות הקשור בכדורגל לו הייתי עד. ספרו!
- ◆ אלימות בכדורגל! הביעו עמדתכם לגבי הנושא והציעו דרכים להשגת כדורגל תרבותי ונקי במגרשים.

הדמויות

הדמויות בספר:

בספר דמויות מרכזיות, דמויות משניות ודמויות רקע. דמויות מרכזיות: הדמויות שבלעדיהן לא תיתכן עלילה. דמויות משניות: דמויות הקשורות לדמות המרכזית ותורמות להתפתחות העלילה. דמויות רקע: דמויות המוסיפות גוון לעלילה, אבל היא תתכן גם בלעדיהן. אפיון הדמויות נעשה ע"י הסופר באמצעות: תאור הצורה החיצונית, התכונות, הלבוש, שפת הגוף, ההתנהגות, הדעות, המעשים, ההתמודדויות (מאבקים פנימיים ומאבקים חיצוניים) ההישגים שלה, הקשיים שלה, היחס שלה לחברה, היחס של החברה אליה ועוד.

בספר טוב דרך האפיון של הדמויות ומידת ההתפתחות וההשתנות שלהן, הופך אותן לדמויות אמינות, המצליחות להביא את הקורא להזדהות ולפעמים גם להתנגדות. לא גיבורים אידיאליים אלא גיבורים שמתמודדים ונאבקים עם החיים ועם עצמם. מתגברים לא רק על מכשולים חיצוניים אלא גם על פנימיים ומצליחים לעיתים לצאת מנצחים.

הצעות לדיון:

לפניכם מאגר תכונות בסיסי עליו תוכלו להוסיף כרצונכם. התאימו את התכונות במאגר לדמות אחת בסיפור או יותר ואפיינו אותה.

מאגר תכונות: (מתאימים לזכר או לנקבה):

אלים, רגיש, מצפוני, תככן, מתייסר, עצמאי, יוזם, עומד על זכויותיו, אמיץ, מתלבט, חכם, אוהב בעלי חיים, מתלהב, אדיש, מתחשב, דבק במטרה, אנוכי, פתוח, סגור, נחוש, פזיז, אחראי.

- ◆ לו יכולתם לפגוש את אחת הדמויות בספר, באיזה דמות הייתם בוחרים?
 - ◆ מה הייתה השאלה הראשונה שהייתם שואלים אותה?
 - ◆ שאלות אחרות? דמיינו את מהלך השיחה.
 - ◆ אתם עיתונאים המראיינים את אחת הדמויות (לפי בחירתכם): מרכזית, משנית או דמות רקע.
1. לעיתון, 2. לשידור חי בטלוויזיה. מה תשאלו אותה?

- ◆ פתחו דו שיח בין שתי דמויות.
- ◆ האם גיליתם תכונות משותפות בין דמויות שונות בספר זה.
- ◆ אחת מהדמויות בסיפורים מספרת על עצמה.
- ◆ זווית הראיה (נקודת מבט) לאותו מקרה של דמויות שונות בסיפורים.
- ◆ פגישה עם אחת מהדמויות המרכזיות - נמרוד, עידו, גולן או מיכל כעבור שנים אחדות.

(בחרו)

- ◆ את מספר השנים).
- ◆ התנהגות דמות בסיפור שנראית לי נכונה ומכובדת.
- ◆ התנהגות דמות בסיפור שקוממה אותי.
- ◆ דרך ההתמודדות של נמרוד היא לנו דוגמה ל...
- ◆ עם איזו דמות או דמויות בספר הזדהיתם?
- ◆ איזו דמות או דמויות בספר עוררו בכם התנגדות?
- ◆ מי מהדמויות הייתם בוחרים לכם כחבר או חברה?

לשון וסגנון

בספר טוב הלשון היא בהירה, זורמת, כובשת, וההרגשה היא שכל מילה יושבת במקום.

הצעות לדיון:

- ◆ מה דעתכם על הזרימה הלשונית והבהירות בספר.
- ◆ מהם האמצעים הלשוניים שבהם השתמשה הסופרת כדי ליצור אוירה דינמית, (למשל).
- ◆ מהם האמצעים הלשוניים בהם השתמשה הסופרת ליצור אווירה רגועה.
- ◆ גלה אמצעים לשוניים אחרים.
- ◆ גלה שימושים לשוניים שהם חלק מהלשון הפרטית שלך.

השתמעויות ואמירות

מבחינים בשני סוגים של השתמעויות. גלויות וסמויות.

הצעה לדיון:

מסרים גלויים סמויים ביצירה.

עיצובו החיצוני של הספר

1. צילום העטיפה 2. איורים בתוך הספר

הצעה לדיון:

- ◆ הביעו דעתכם על האיורים בספר ועל הצילום שעל העטיפה.
- ◆ אילו איורים מצאו חן בעיניכם? נמקו!
- ◆ האם תרמו האיורים להבנת התוכן ולהנאה מהספר?
- ◆ מה דעתכם על שילוב צילום ואיורים בספר אחד?
- ◆ האם הצילום בספר זה מתאים לאמירה שתמונה חזקה לפעמים מאלף מילים?

ספריה וסיפוריה של רבקה מגן שייכים לסוגה (ג'אנר) של הסיפור הריאליסטי. לכל סופר אופי כתיבה משלו.

- ◆ מה מאפיין את הכתיבה של רבקה מגן.
- ◆ מה השאלות שהייתם שואלים את הסופרת לו פגשתם אותה?
- ◆ כתבו מכתב לסופרת שבו אתם מזמינים ממנה סיפורים נוספים. הסבירו לה בדיוק למה אתם מצפים.
- ◆ ההרגשה שלכם והמחשבות שלכם לאחר קריאת הספר.
- ◆ האם אתם מכירים ספרים אחרים של הסופרת?
- ◆ האם אתם מכירים ספרים או סיפורים של סופרים אחרים העוסקים בנושאים הלקוחים מחיי בית הספר?
- ◆ אם אתם רוצים לדעת פרטים נוספים על הסופרת או סופרים אחרים חפשו בלקסיקון אופק לספרות ילדים בהוצאת "זמורה ביתן" ובספר "סודות של סופרים" מאת מירי ברוך הוצאת "קוראים" באנציקלופדיות ובאתרי ספרות ילדים באינטרנט.

אתם קוראים בספר עם ההורים

- ◆ תנו להורים לקרוא את הספר, והביאו את ההתרשמות של ההורים לכתה. אם היתה להם ביקורת, ציינו אותה.
- ◆ "כשהיינו ילדים" - ראינו את ההורים על אירועים בילדותם המתאימים לכתיבת סיפורים. ספרו לחבריכם. הכינו המחזה עם ההורים, בעקבות הספר.
- ◆ הזמינו את ההורים לכתה בעקבות הקריאה המשותפת. התחלקו לקבוצות עבודה מעורבות (הורים - תלמידים) מצאו משימה לכל קבוצה ולאחר עבודה משותפת - דווחו.

אנו יוצרים בעקבות הסיפורים

- (בציור, כיוור, המחזה, כתיבת תסריט, צילום בווידיאו, יצירת קומיקס, תחרויות, חידונים וכיו"ב)
אם אתם אוהבים לצייר:
ציירו דמויות המופיעות בספר.
ציירו תיאורים המופיעים בספר.
ציירו ציור צבעוני הקשור לאחד התרחישים בעלילה.
הדביקו על קרטון והפכו לפזל.
ציירו כל ציור אחר העולה בדמיונכם.
צלמו או ציירו עטיפה אחרת לספר (קדמית או אחורית).
ציירו פרסומת לספר.
ערכו תערוכה של ציורים הקשורים בספר או תערוכה של מוצרי כיוור הקשורים בסיפורים.

המחזה:

המחיצו קטעים מהספר או את הספר כולו. התאימו תלבושות וחברו מנגינות לליווי או השתמשו במנגינות המתאימות לאווירת הספר. המחיצו גם בפנטומימה או בתאטרון בובות. הכינו את תאטרון הבובות ואת הבובות בעצמכם. תפרו להן תלבושות והציגו.
צלמו את המחזות בווידיאו.

הביקורת הספרותית לאחר הקריאה

ספר טוב

1. מעורר סקרנות ויש בו מתח ועניין.
2. הגיבורים אמינים ואפשר להזדהות איתם.
3. הסגנון בהיר וקולח.
4. יש לו מסר המעורר אותנו למחשבות, ואנו ממשיכים לחיות עם הספר גם לאחר הקריאה.
5. יפה בעיצובו החיצוני.
6. יצירה של אמת.

בדקו את הספר בדיקה ספרותית - אומנותית וערכית העזרו גם באמות המידה הנ"ל, והפעילו לגביו שיקול דעת אישי.